

Jättiputkia (*Heracleum sp.*) on tuotu Suomeen koristekasveiksi komean kukintonsa ja kokonsa vuoksi. Jättiputket leviävät nopeasti ja tehokkaasti myös puutarhojen ulkopuolella ja valtaavat pysyvästi kotoperäisten lajien kasvualueita. Luonnonsuojelulaki kieltää haitallisten vieraskasvilajien levittämisen luontoon.

Jättiputkikasvustoja on varottava, sillä kasvinesteen fura-nokumariini aiheuttaa iholla palovamman reagoitessaan auringonvalon kanssa. Kasvustojen hävittäminen kannat-taakin tehdä pilvisellä säällä. Vedenpitävä suojavaatetus, hengitys- ja silmäsuojat ovat välttämättömät varusteet jät-tiputkia käsiteltäessä. Jos kasvinestettä joutuu iholle, pitää iho pestä heti vedellä.

Altistuksen jälkeen auringossa oleskelua tulee välttää vii-kon ajan. Suurten ihoalueiden jouduttua kosketuksiin kasvi-nesteen kanssa, on hakeuduttava lääkärin hoitoon. Herkät ihmiset voivat saada hengenahdistusta ja allergisia oireita jo kasvuston lähellä oleskelusta.

Kasvinesteen aiheuttama vaurio iholla

Tämä esite sisältää perustietoa haitallisesta kasvitulok-kaasta jättiputkesta ja sen torjunnasta. Jättiputki on Suo-men luontoon puutarhoista levinnyt vieraslaji. Sen kasvi-neste saattaa aiheuttaa ihmiselle palovamman kaltaisia ihovaurioita reagoitessaan auringonvalon kanssa. Luon-toon levitessään se valtaa kasvualaa tukahduttaen kaiken muun kasvillisuuden ja vähentäen luonnon virkistyskäyttö-arvoa.

Suomessa jättiputkesta on vielä mahdollista päästä eroon, mutta torjunta on aloitettava viipymättä. Paras keino on le-viämisen estäminen. Leviämistä voi parhaiten rajoittaa kat-kaisemalla kukinto mahdollisimman ylhäältä ja tuhoamalla ne ennen siementen varisemista.

Esitteen teksti on pääosin Pohjois-Karjalan ympäristökes-kuksen julkaisusta "Jättiputki: Biologia ja torjunta". Esite on koottu vuosina 2010-2013 toimivan VIKURI- vieraskasvila-jit kuriin -hankkeen toimesta. Hankkeessa rajoitetaan jätti-putken leviämistä sekä jaetaan tietoa jättiputkesta ja sen hävittämisestä. Myös jättipalsamin, komealupiinin ja kurttu-ruusun leviämistä pyritään estämään ja niiden esiintymistä kerätään tietoa.

Tietoja jättiputkiesiintymistä voi ilmoittaa:

Keski-Suomen ELY-keskus
puh. 020 636 0040 (vaihe)
Lisätietoja: Hanna Lindblom,
puh. 040 152 6874
hanna.lindblom@ely-keskus.fi
Tietoa internetissä:
www.ymparisto.fi/ksu/vikuri

Kuvat: Marjo Kekki, Hanna Lindblom ja
Suomen ympäristökeskus
Taitto: Juha Paakkolanvaara
Paino: Kopijyvä, 2011

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Jättiputki

vaarallinen vieraslaji

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Tunnistus

Jättiputket tunnistaa helposti niiden suurista lehdistä ja kolmantena vuonna kehittyvästä suuresta (halkaisija 40-80 cm), lautasmaisesta kukinnosta. Kukintovarsi voi olla rehevällä paikalla jopa 5 m pitkä, tyypillisesti kuitenkin 2-3 m.

Kypsät siemenet varisevat syksyn ja talven aikana. Nuoret taimet ovat vaahteranlehtimäisiä, kunnes saavuttavat tyypillisen, repaleisen ulkonäkönsä toisena ja kolmantena vuotena. Lehdet voivat kasvaa metrin korkuisiksi. Niissä on 3-5 lehdykkäparia, jotka ovat useimmiten kapeahkoja, keihäänkärkimäisiä, karkea- ja terävähampaisia.

Suomessa esiintyvät jättiputkilajit muistuttavat toisiaan. Kotimaiset ukon- ja karhunputket ovat aina selvästi pienempiä. Jättiputkien varsi on punalaikullinen ja karvainen. Läpimittaa sillä voi olla jopa 10 cm (kotimaisilla putkilla vain 2-3 cm).

Pienet jättiputken taimet on helppo kitkeä. Repaleisen ulkonäön kasvi saa vasta iän myötä.

Torjunta

Jättiputkien torjunta tulisi aloittaa toukokuussa, jolloin kasvit ovat vielä pieniä ja niiden hävittäminen on helpompaa. Suuriksi kasvaneita kasveja on vaikeampi ja vaarallisempi käsitellä kuin pieniä. Myös torjunta-aineita joudutaan käyttämään enemmän suureksi kasvaneisiin yksilöihin.

Mekaaninen torjunta soveltuu parhaiten pieniin esiintymiin. Pääjuuri kaivetaan maasta mahdollisimman syvältä, mieluiten noin 10-20 cm syvyydeltä kasvin koosta riippuen. Juurten kaivaminen on hyvä menetelmä silloin, kun esiintymä on pieni (alle 100 yksilöä). Kaivamisen seurauksena osa siemenpankkiin varastoituneista siemenistä itää, joten kannattaa varautua torjumaan myös uusia taimia. Pienet taimet on helppo kitkeä käsin.

Katkaisemalla kukinto voidaan estää esiintymän leviäminen. Kukinto tulisi katkaista vasta silloin, kun kukinto alkaa jo ruskettumaan, mutta siemenet eivät ole vielä varisseet. Kukintovarsi katkaistaan aivan kukinnon alapuolelta. Liian aikaisin poistetun tai liian alhaalta katkaistun kukinnon tilalle kasvi kasvattaa nopeasti uuden kukinnon. Kukinto tulee leikata suoraan ehjään muovipussiin ja hävittää esim. polttamalla. Myös ylöskaivetut juuret tulisi kuivata perusteellisesti ennen kompostoimista. Lehdet ja varret voidaan kompostoida sellaisenaan.

Jättiputken varsi on ontto ja sen läpimitta voi olla jopa 10 cm. Älä koske kasviin paljain käsin!

Jättiputket uhkaavat luonnon monimuotoisuutta, aiheuttavat terveydellistä haittaa ja taloudellisia menetyksiä esim. kiinteistöjen arvon tippuessa jättiputken valtaamalla alueilla.

Kasvuston voi hävittää peittämällä se mustalla, riittävän paksulla muovilla. Esimerkiksi katemuovi sopii tähän tarkoitukseen, mutta vihreä suojapressu ei. Kasvusto niitetään ja kasvinosat kerätään pois ja päälle levitetään muovi, jonka reunat kaivetaan tiiviisti maahan. Muovin tulee säilyä ehjänä paikoillaan kahden vuoden ajan. Peittäminen tuhoaa maaperän siemenpankin, sillä erityisesti kuumina ja kuivina kesinä lämpötila muovin alla kohoaa niin, että siemenet menettävät itävyytensä.

Torjunta-aineet ovat sopiva keino isojen esiintymien hävittämiseksi. Jättiputken torjuntaan käytetään yleisimmin glyfosaattipohjaisia aineita, joita saa puutarhaliikkeistä. Valmistajan käyttöohjeita tulee noudattaa tarkasti. Glyfosaattipitoisia aineita ei saa käyttää vesistöjen läheisyydessä eikä pohjavesialueella. Myrkytys tulee tehdä tynnellä ja sateettomalla säällä. Tehokkainta myrkytys on nuoreen kasvustoon joko kasvukauden alussa tai noin 2 viikkoa niittämisen jälkeen. Myös myrkytyksen jälkeen on todennäköistä, että siemenpankista nousee uusi kasvusto.

Hyviä torjuntatuloksia on saatu eri menetelmiä yhdistelemällä. Ensitorjunnan jälkeen on muistettava kohteen jatkokohoitto; jättiputken siemenpankki kestää jopa 10 vuotta, ja niin kauan voi uusia taimia nousta maasta. Jättiputken torjunnassa uusien esiintymien syntymisen estäminen on tärkeää.

Muista riittävä suojavarustus kun hävität jättiputkia!